

верситет". - Томск : Издательство Томского государственного педагогического университета, 2008. - 464 с.

20. Яницкий М. С. Адаптационный процесс: психологические механизмы и закономерности динамики / М. С. Яницкий. - Кемерово: КеМГУ, 1999. - 84 с.

21. Пелех Ю. В. Цінності і смисл як інтерпретація педагогічно суцього / Ю. В. Пелех // Вища освіта України. - 2009. - № 3 (34). - С. 21-31.

22. Яницкий М. С. Ценностные ориентации личности как динамическая система / М. С. Яницкий - Кемерово: Кузбассвузиздат, 2000. - 204 с.

23. Муздыбаев К. Психология ответственности / К. Муздыбаев. - Л., 1983. - 240 с.

24. Гаранина О. М. Единство теоретической и практической подготовки студента к внеклассной воспитательной деятельности: автореф. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01. "Теория и история педагогики" / О. М. Гаранина. - М. : 1986. - 13 с.

25. Леонтьев Д. А. От социальных ценностей к личностным: социогенез и феноменология ценностной регуляции деятельности / Д. А. Леонтьев // Вестник МГУ. Сер. 14. Психология. - 1996. - № 4. - С. 35-44.

26. Haydon G. Values education: sustaining the ethical environment / G. Haydon // Journal of Moral Education. - 2004. - № 33 (2). - P. 115-129.

УДК 377.1(075.8)

О.Е.КОВАЛЕНКО

ректор Української інженерно-педагогічної академії, д.пед.н., проф.

ПОНЯТТЯ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Анотація. У статті поняття технологій навчання представлено у світлі сучасних концепцій педагогічної теорії і практики, розкрито особливості технологічного підходу до навчання, проведено порівняльний аналіз традиційної схеми організації навчання та структури навчального процесу відповідно до теорії поетапного формування розумових дій, показані недоліки традиційної системи навчання та переваги поетапного формування розумових дій. Розглянуті основні положення теорії поетапно-

го формування розумових дій застосовано до розробки технологій навчання.

Аннотация. В статье понятие технологий обучения представлено в свете современных концепций педагогической теории и практики, раскрыты особенности технологического подхода к обучению, проведен сравнительный анализ традиционной схемы организации обучения и структуры учебного процесса в соответствии с теорией поэтапного формирования умственных действий, показаны недостатки традиционной системы обучения и преимущества поэтапного формирования умствен-

ных действий. Рассмотрены основные положения теории поэтапного формирования умственных действий применительно к разработке технологий обучения.

Annotation. The notion of teaching technologies is interpreted in the article in the light of modern concepts of pedagogical theory and practice, the peculiarities of technological approach to teaching are disclosed, the comparative analysis is made of the traditional scheme of teaching organization and teaching process structure according to the theory of stage-by-stage mental actions formation, the drawbacks of the traditional teaching system are shown as well as advantages of the stage-by-stage mental actions formation. The basic propositions of the theory of stage-by-stage mental actions formation are considered with regard to teaching technologies development.

Поняття «педагогічні технології», або «технологічні підходи до навчання», зародилося більше ніж тридцять років тому в США, було схвалене в багатьох

За визначенням ЮНЕСКО, педагогічна (освітня) технологія - це в загальному значенні системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань, який враховує людські й технічні ресурси, їхню взаємодію і має на меті оптимізацію форм освіти.

Слово «технологія» походить від грецьких слів «techne» - майстерність і «logos» - поняття або вчення. Іншими словами, це мистецтво навчання. Можна визначити поняття технології навчання як науку техніки освіти або одержання системи знань із предмету. Спробуємо співвіднести це поняття з традиційними поняттями сучасної педагогіки: метод, засіб, методика та ін.

У наш час існують різні трактування цих понять і їхніх співвідношень, і головні розбіжності полягають саме у визначенні співвідношення цих понять.

Так, у своїй роботі [1] І.Ф.Прокопенко та В.І.Євдокимов відзначають, що «у новій технології навчання ставиться мета виявити закономірності взаємодії вчителя, учнів, змісту, форм і методів, засобів і джерел навчання» [1, с.41]. Отже, на думку авторів, «технологія навчання представляє по суті організацію процесу навчання, що передбачає певну систему дій і взаємодій всіх елементів навчального процесу» [1, с.41]. Надаючи визначення поняттю «технологія навчання», науковці вважають, що це - «система науково обґрунтованих дій і взаємодій елементів навчального процесу, здійснення яких гарантує досягнення поставлених цілей навчання» [1, с.42].

Інші автори, наприклад М. П. Сибірська [2, 3], вважають, що методом навчання слід називати спосіб взаємопов'язаної діяльності викладача й учня, спрямований на вирішення комплексних завдань навчального процесу [2, с.37]. Методика навчання, на думку авторки, це система науково обґрунтованих методів, правил і прийомів навчання, а технологія навчання - інструмент досягнення цілей навчання, систематичне і послідовне втілення на практиці спроектованого процесу навчання [2, с.37]. Звідси випливає, що технологія навчання - це система способів і засобів досягнення цілей управління процесом навчання [2, с.37].

У цьому трактуванні поняття найширшим із перерахованих є поняття «технології навчання». В інших випадках ряд авторів (В. В. Гусє) доводять, що поняття «методика» ширше, ніж «технологія навчання», тому що методика відповідає на запитання «чому, кого і як учить», а технологія тільки на «як учить».

Різні погляди існують і стосовно понять «педагогічні технології» і «технології навчання». Деякі науковці (Ю. К. Бабанський, М. П. Сибірська, В. І. Лозова) [2, 3, 4] відзначають, що поняття «педагогічні технології» ширше, ніж поняття «технології навчання», оскільки вони містять і технологію виховання, і технологію навчання. Для того щоб розібратися в усіх цих концепціях, слід простежити основні тенденції розвитку технологічного підходу до навчання та виділити його сутність і характерні риси. Це дасть можливість установити співвідношення розглянутих термінів і зрозуміти прогресивність сучасних теорій, пов'язаних із технологічним підходом до навчання та виховання.

На початковому етапі розвитку цього напрямку в педагогіці на перший план висувалася ідея використання у навчальному процесі єдиної системи технічних і дидактичних засобів, що дозволяють шляхом створення оснащених аудиторій удосконалювати навчальний процес.

У зв'язку з цим до середини 70-х років технологія навчання ототожнювалася з використанням технічних засобів навчання. Для такого її трактування характерним було визначення «технологія - техніка навчання». Тільки на початку 80-х років установилося більш чітке розуміння технології навчання, і тим самим були враховані всі її визначення і сфери застосування.

У цей же час поширюється один із найбільш прогресивних напрямів технології навчання - програмоване навчання, яке вимагало уточнення навчальних цілей і послідовних процедур їхнього досягнення. Характерними рисами програ-

мованого навчання, як відзначають автори роботи «Педагогічна технологія», є подача навчального матеріалу у вигляді безперервного потоку інформації з невеликими логічно пов'язаними частинами; наявність систем і правил послідовного виконання певних дій на засвоєння кожної частини.

Наприкінці 70-х років поняття «технологія навчання» стали розуміти інакше. Сучасне трактування цього поняття наводить Н. Ф. Талізін [5, 6], стверджуючи, що сутність сучасної технології навчання полягає у визначенні найбільш раціональних способів досягнення поставлених цілей. При цьому навчальний процес розглядається комплексно, як система, у її єдності та взаємозв'язку.

Узагальнюючи основні напрями розвитку технології навчання, Ф. Янушкевич [7] називає такі її ознаки:

- сучасність, що передбачає обов'язкове впровадження в освітню практику науково обґрунтованих і експериментально завершених нововведень, що, у свою чергу, вимагає постійного пошуку нових знань, інформації та шляхів підвищення ефективності навчання;
- оптимізацію навчального процесу за допомогою досягнення мети з мінімальними витратами сил учнів і викладача з одночасним урахуванням таких показників, як висока якість навчання, мінімальні витрати часу;
- синтез результатів, отриманих у суміжних науках, насамперед при вирішенні завдань практичного характеру;
- науковість і відтворюваність процесу навчання та його результатів.

Незалежно від різних уявлень про педагогічну технологію, або технологію навчання, можна чітко виділити основні ознаки технологічного підходу до навчання та визначи-

ти переваги сучасного технологічного підходу порівняно з традиційним (табл. 1).

Таблиця 1

№	Основні ознаки технологічного підходу до навчання	Переваги технологічного підходу до навчання
1	Підпорядкування всіх елементів навчального процесу єдиній меті. Перетворення навчального процесу на єдиний механізм із заздалегідь запрограмованим результатом	Цілеспрямованість усього процесу навчання і гарантованість одержання необхідних результатів усіма учнями
2	Наявність чіткого послідовного технологічного ланцюжка дій викладача й учня, спрямованих на вирішення цільових завдань	Цілеспрямованість усіх педагогічних дій, відсутність хибних кроків, упорядкованість і технологічність процесу навчання
3	Постійна орієнтація на учнів. Забезпечення успіху засвоєння шляхом безпосередньої діяльності учнів. Єдність діяльності викладача й учня	Поліпшується якість навчального процесу, оскільки особиста участь учнів у навчальному процесі сприяє їхньому розвитку та вихованню
4	Наявність обов'язкових діагностичних процедур, які містять критерії, показники й інструменти вимірювання результатів діяльності	Постійна діагностика стану учнів шляхом його порівняння з еталонами діяльності на всіх етапах навчання, що дає можливість одержання запланованого результату
5	Орієнтація всього процесу навчання на одержання оптимальних результатів	Оптимізація навчання: одержання найкращого результату з мінімальними витратами часу і засобів
6	Можливість відтворення елементів педагогічних технологій будь-яким учителем	Полегшення роботи викладача під час підготовки до занять, можливість використання наявних розробок

Розглядаючи педагогічну діяльність з цих позицій, можна відзначити, що педагогічна технологія - це сукупність науково обґрунтованих способів організації і здійснення педагогічної діяльності, які спрямовані на оптимізацію навчання.

У будь-якій діяльності, у тому числі й педагогічній, наявні три вихідні моменти: завдання (цілі й мотиви), технологія досягнення мети, контроль і зіставлення отриманого результату з метою. Іншими словами, будь-яка діяльність має цільовий і процесуальний аспекти.

Педагогічна діяльність також має, відповідно, завдання, способи його вирішення і контроль. Ці «способи» носять назви технологій навчання, технологій виховання і технологій контролю.

Технологія навчання є інструментом для досягнення цілей навчання. Інакше кажучи, технологія навчання - це одна з частин (компонентів) педагогічної діяльності, що є інструментом для рішення педагогічних завдань. Технології навчання та виховання будуються за тими ж принципами, що і педагогічна технологія, тому що їм властивий технологічний підхід до навчання.

Технологія навчання є науковим підходом до того, як учити, тобто сукупність способів взаємодії учнів і викладача, які гарантують оптимальний результат. Вона реалізується у навчальному процесі через розроблення та використання таких його компонентів, як методи, форми, принципи, і містить, у свою чергу, цілий ряд технологій, зокрема технологію активізації пізнавальної діяльності, мотиви тощо.

Сучасні технології професійного навчання мають ряд недоліків. Вони призводять до того, що більшість людей після завершення професійного навчання не вміє самостійно виконувати практичну роботу з профілю своєї підготовки, що, у свою чергу, вимагає переучування фахівця вже безпосередньо на робочому місці. В остаточному підсумку терміни навчання різко зростають.

Хоча в сучасних підручниках із педагогіки враховуються психофізіологічні особливості навчання, проте фактично, під час побудови навчального процесу у сфері професійної освіти вони не враховуються. Традиційні технології професійного навчання можуть бути представлені в такий спосіб (рис. 1).

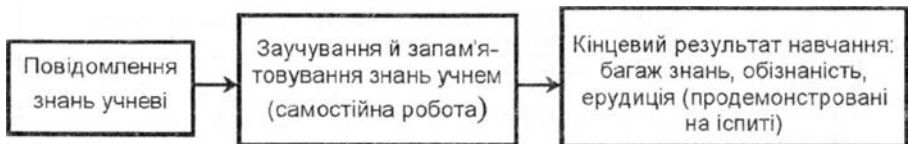

Рис. 1. Традиційна схема організації навчання

У разі такого традиційного підходу після одержання знань відбувається істотна «втрата інформації», пов'язана із низкою причин:

- недостатнім розумінням навчального матеріалу в процесі пояснення;
- труднощами запам'ятовування навіть зрозумілого;
- забуванням.

Слід зазначити, що сучасна педагогіка пропонує боротися із забуванням шляхом багаторазового повторення, але на практиці це повторення перетворюється в елементарне зубріння, неприйнятне для дорослих людей.

Унаслідок такого підходу до навчання пам'ять завантажується великим обсягом інформації, яка тільки шкодить, створюючи ілюзію навчання та заважаючи йому наблизитися до життя і практики. Тому представлена на рисунку схема процесу навчання є помилковою з психологічного погляду. Закон засвоєння знань

полягає в тому, що вони формуються в людській голові не до, а в процесі їхнього застосування і завдяки цьому застосуванню. Іншими словами, людині найлегше запам'ятати ті знання, які вона використала в будь-яких власних діях, практично випробувала, застосувала до вирішення реальних завдань. Усе те, що не знайшло застосування, як правило, швидко забувається.

Головним недоліком традиційного навчання є те, що навчання дій підмінено навчанням знань, а сам процес набуття знань міцно відділений і далеко віддалений від процесу їхнього застосування. Таким чином, більша частина завчасно повідомлюваних знань не доноситься до практики й, у принципі, донесена бути не може.

Завдання педагогіки професійного навчання полягає в тому, щоб, у першу чергу, навчити людину діяти, тобто використовувати надбані знання для вирішення практичних завдань. І ця проблема виходить за межі процесу традиційного навчання. Наявність знань, які учень демонструє відповідно до представленої схеми (рис. 1) на іспиті, не є критерієм того, що в професійній ситуації вони будуть правильно затребувані. Ідеальним було б, якби, запасуючись потрібними знаннями, людина, подібно до «хірургічної сестри», могла виїмати необхідні в певний момент часу інструменти та користуватися ними. Але насправді це відбувається далеко не так, тому що природні закони функціонування пам'яті не дозволяють людині зберігати «на все подальше життя» усі знання, наявні в книгах, фіксувати всі можливі варіанти їхнього практичного використання. Тим більше нереально передбачати всі наявні життєві ситуації. Шлях рішення проблеми найкращого засвоєння навчального матеріалу на початку 50-х років був знайдений професором П. Я. Гальперіним [8, 9], автором концепції поетапного формування розумових дій.

У руслі цієї концепції було узагальнено й систематизовано сотні фактів, добутих його учнями і послідовниками. Ця теорія стала основою кардинального удосконалення всієї системи навчання професійної діяльності.

Теорія поетапного формування розумових дій розглядає навчання як систему «певних видів діяльності, виконання яких призводить до набуття нових знань і вмінь» [8, 9].

Ця теорія виникла та розвивалася на базі загальнопсихологічних теорій діяльності й інтеріоризації. Інтеріоризацію розуміємо як розумовий перехід, у результаті якого зовнішні за своєю формою процеси з речовинними предметами перетворюються на процеси, що протікають розумово, при цьому вони піддаються специфічній трансформації-узагальнюються, вербалізуються, скорочуються та набувають здатності до подальшого розвитку, який переходить межі можливої зовнішньої діяльності. Логіка міркувань П. Я. Гальперіна, який поставив під сумнів традиційну структуру процесу навчання, привела до висновку, що учити потрібно не для того, щоб давати суму знань, а для того, щоб діяти. Дія завжди є застосуванням знань на практиці. У разі застосування традиційних методів навчання дія формується вже після набуття знань, найчастіше за межами масового процесу навчання. Згідно з новою теорією навчання, уміння діяти формується не після, а в процесі набуття знань, інакше кажучи, знання засвоюються в ході їхнього практичного застосування.

Психологічна теорія виходить із розуміння будь-якої діяльності (розумової, мовленнєвої, фізичної, перцептивної) як єдності взаємопов'язаних частин дії (орієнтованої, виконавчої та контрольної). Без чіткого орієнтування на те, що і як треба робити, неможливо правильно виконати діяльність та окремі її елементи - операції. А без правильного виконання операцій, дії та діяльності неможливо вірно оцінити результат кожної дії, зорієнтувати подальші дії та продовжити діяльність.

Структуру навчального процесу, згідно із цими положеннями, представлено на рис. 2.

Рис. 2. Структура навчального процесу відповідно до теорії поетапного формування розумових дій

Перевага такої схеми полягає в тому, що, складена один раз, вона може застосовуватися різними викладачами при використанні різних технологій навчання.

Унаслідок реалізації заданої методики на практиці з'являється економічний ефект у навчанні, оскільки вона дозволяє забезпечити правильну постановку професійної підготовки кадрів, скоротити строки навчання і підняти його якість, заощадивши при цьому кошти та ресурси.

Теорія поетапного формування розумових дій склала наукову основу для розробки методик навчання, що забезпечують гарантоване засвоєння знань, формування вмінь і навичок професійних дій, і зокрема:

— безпомилкове оволодіння потрібними для діяльності практичними діями і діяльністю в цілому, без попереднього заучування теоретичних знань стосовно діяльності;

- оволодіння теоретичними знаннями на тому рівні, щоби впевнено і свідомо виконувати діяльність (а отже, звільнення навчального часу від непотрібної роботи із запам'ятовування надлишкової інформації);

- скорочення часу навчання з одночасним підвищенням якості навчання.

Сучасна теорія навчання виходить з того, що формування досвіду учнів відбувається не тільки шляхом виявлення і розвитку здібностей, закладених від народження, але й шляхом засвоєння видів і способів пізнавальної діяльності, які складають пізнавальний досвід людства.

Сучасна педагогічна література розуміє досвід як систему матеріальних суспільних предметів і способів практичної діяльності з ними, а також систему ідеальних об'єктів - понять, знань і розумових дій із ними. Досвід - це взаємопов'язаний набір способів і видів діяльності, які можна поділити за різними ознаками.

У світі теорії поетапного формування діяльності предмет діяльності при розробці технології навчання може бути представлений у формі послідовно здійснюваних учнями та викладачем дій. Цей досвід, як уже відзначалося, охоплює теоретичну і практичну діяльність.

Саме це положення лежить в основі діяльнісного підходу до навчання, відповідно до якого одиницею навчальної діяльності є дія.

Мета навчання — сформувати вміння діяти або правильно здійснювати усі операції - складові освоюваної діяльності. Розглянемо більш докладно поняття «дія» та її характеристики.

Дія - це довільна навмисна активність суб'єкта, спрямована на досягнення усвідомлюваної мети, яка, у свою чергу, заснована на якому-небудь мотиві. Спонукальною силою будь-якої дії є єдиний мотив усієї діяльності. Дія може існувати в трьох формах: матеріальній, мовленнєвій і розумовій.

Кожна дія має певну структуру і охоплює кілька частин (мотиваційну, орієнтовну, виконавчу та контрольну). Процес навчання може бути представлений у формі послідовного проходження учнем кожної із цих частин дій.

Орієнтовна частина дії - це система умов, необхідних для здійснення діяльності. Вона містить інформацію стосовно сукупності мети, умов, засобів і способів здійснення діяльності.

Виконавча частина дії забезпечує задані прирощення в об'єкті дії (ідеальні та матеріальні) і включає систему послідовно виконуваних дій у різних формах, спрямованих на досягнення мети.

Контрольна частина дії пов'язана з контролем за ходом її виконання та зіставленням отриманих результатів із заданими еталонами. З її допомогою визначається кореляція виконавчої й орієнтованої частин дії.

Розглянемо процес освоєння нового матеріалу відповідно до теорії поетапного формування розумових дій (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика процесу засвоєння професійної діяльності

Етапи засвоєння	Характеристика діяльності	
	учнів	викладача
Мотивація і формування необхідної бази для навчання (формування базових знань і вмінь)	Усвідомлення мети та способів її досягнення, поява бажання досягти мети. Вибір типу поведінки й активізація діяльності	Формування емоційних дій в учнів, контроль базових знань і формування початкових умов навчання, формування мотивів майбутньої діяльності
Формування інформаційної бази шляхом ознайомлення учнів із діяльністю та її орієнтовною основою	Первинне сприйняття інформації, реагування, розуміння, усвідомлення логіки виконання дій	Представлення різними способами орієнтовної основи діяльності, показ трудових процесів, операцій і прийомів
Виконання дій у різних формах	Усвідомлення умов завдань і вправ. Виконання розумових, психомоторних, вольових та ін. дій, тренування пам'яті	Організація й управління процесом виконання дій. Контроль і корекція правильності виконання. Формування необхідних якостей особистості: волі, акуратності, уваги тощо
Контроль і корекція діяльності	Самоаналіз, самооцінка та коригування діяльності	Контроль і оцінка сформованих дій

Спочатку учень ознайомлюється з метою дії, унаслідок чого створюється необхідна мотивація, яка робить діяльність цілеспрямованою та викликає певний інтерес.

На наступному етапі учневі повідомляють орієнтири майбутньої діяльності, іншими словами, відбувається формування ООД. На цьому етапі працюють сенсорні дії, які дозволяють сприймати інформацію і відправляти її до короткочасної пам'яті для того, щоб надалі перевести частину інформації до довгострокової пам'яті.

Після цього починається етап формування дій, який, згідно з теорією етапного формування, є послідовним переходом від однієї форми дій до іншої. На першому етапі дія виконується в матеріалізованому вигляді. У такому разі відбувається робота з матеріальними об'єктами (схемами, кресленнями, макетами, рисунками). Працює сенсорна пам'ять, і дія виконується за участю рецепторів (перекладання руками, рахунок, спостереження очима).

На наступному етапі потреби в матеріальних або матеріалізованих діях вже немає, але може зберегтися мимовільне позначення предметів діями рецепторів (ворушіння пальців, кивок голови тощо). Однак перцептивні дії в цьому разі вважаються додатковими.

Подальший етап характеризується виконанням дії в мовленнєвій формі без опори на матеріальні об'єкти. До роботи залучається переважно оперативна пам'ять, що систематизує, синтезує, узагальнює навчальний матеріал. При цьому посилення подразника здійснюється повторенням вголос, написанням. Дія спочатку здійснюється в розгорнутому вигляді, без пропуску яких-небудь операцій, і лише на заключній стадії деякі операції виконуються мовчки, у внутрішньому мовленні «про себе».

На останньому етапі усі дії відбуваються в розумовій формі. Учень мусить виконувати різноманітні дії у внутрішньому плані свідомості без опори на які-небудь зовнішні засоби, що відрізняє розумові дії від інших видів. Іншими словами, учень уміє виконувати дії напам'ять, подумки.

Після цього дія алгоритмізується та може бути виконана з достатньою чіткістю або перенесена на різні ситуації.

Для класифікації технологій навчання (рис. 3) виділимо низку визначальних характеристик. **Перша** характеристика залежить від дидактичної мети та функціональних елементів процесу засвоєння. Вона є пріоритетною, оскільки відповідає одному з основних етапів навчання.

Друга характеристика технологій навчання залежить від характеру взаємодії або визначається формою організації навчальної діяльності, що переважає:

- індивідуальна взаємодія;
- групова або фронтальна (розсіяна) взаємодія;
- спрямовано-диференційована взаємодія.

Третя характеристика технологій навчання визначається орієнтацією на рівні засвоєння та характер пізнавальної самостійності учнів (за типом навчання) і має такі різновиди:

- репродуктивна;
- проблемно-розвивальна;
- творча;
- евристична.

Четверта характеристика визначається ставленням до суб'єкта навчального процесу:

- особистісно-орієнтоване;
- критеріально-орієнтоване.

П'ята характеристика визначається призначенням або компонентами змісту освіти. До неї належать такі категорії:

- технологія теоретичного навчання;
- технологія практичного навчання;
- технологія навчального проектування;
- технологія самостійної роботи.

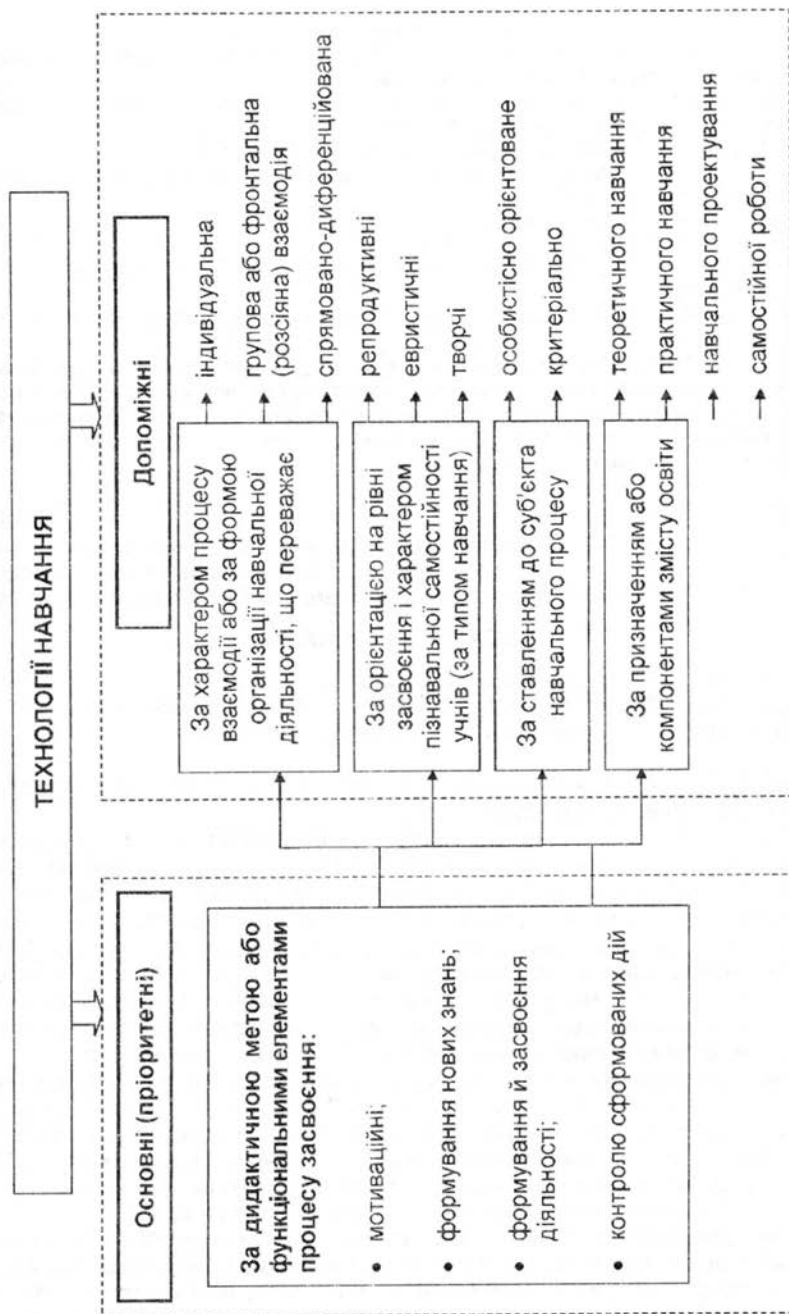

Рис. 3. Класифікація технологій навчання

Література

1. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В. І. Сучасні педагогічні технології в підготовці вчителів: Навч. посібник. - Харків: Колегіум, 2008. - 344 с.
2. Сибирская М. П. Педагогические технологии и повышение квалификации инженерно-педагогических работников. - СПб., 1997.
3. Сибирская М. П. Педагогические технологии. - СПб., 1997.
4. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. - М.: Просвещение, 1985. - 208 с.
5. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний: Психол. основы. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Изд-во МГУ, 1984. - 344 с.
6. Талызина Н. Ф. Формирование познавательной деятельности учащихся. -М.: Знание, 1983. - 96 с.
7. Янушкевич Ф. Технологии обучения в системе высшего образования - М.: Высш. шк., 1986. -136с.
8. Гальперин П. Я. К теории программированного обучения: Материалы лекции, прочит. на фак-те программ. обучения при политехи. музее в 1966 г. - М: Знание, 1967 -44 с.
9. Гальперин П. Я. Психолого-педагогические проблемы программированного обучения на современном этапе: Материалы к Всесоюз. конф, по программ. обучению 31 мая - 4 июня. - М.: Изд-во МГУ, 1966. - 39 с.

УДК 37

В.Г. КУЗЬ

завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, академік НАПН України, д.пед.н., проф.

ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА

Анотація. В статті розглядається педагогіка як наука.

Аннотация. В статье автор рассматривает педагогику как науку.

Annotation. The article considers pedagogy as a science.

Як відомо, будь-яка галузь знань формується як наука за умови виділення специфічного предмету дослідження.

Предметом науки педагогіки є педагогічний процес, який ми розуміємо як спеціально організовану взаємодію педагога і учнів, яка розвивається в часі і рамках певної виховної системи і спрямована на досягнення поставленої мети і покликана сприяти перетворенню особистісних властивостей і якостей вихованців. Тільки при виділенні навчання і виховання в особливу суспільну функцію, коли виникли спеціальні виховні установи і навчальні заклади, в рамках котрих педагогічний процес став не тільки предметом спеціальної організації, але і предметом осмислення, аналізу, прогнозування і цілеспрямованого дослідження, можна говорити про зародження науково-педагогічного знання [3, с. 646].

Наше дослідження опирається на матеріали, здобуті в педагогіці постнекласичної науки (друга половина XX і початок XXI століття), основні риси якої виражаються синергетикою, яка вивчає загальні принципи процесів самоорганізації, що протікають в різних системах (фізичних, біологічних, соціальних та ін.). Орієнтація на «синергетичний рух» - це орієнтація на історичний час, систематичність (цілісність) і розвиток як важливі характеристики буття [7, с. 40].

При цьому між відомими етапами науки - класичному (XVII - XIX ст.), некласичному (перша половина XX ст.), постнекласичному (друга половина XX ст. - початок XXI століття) існує спадкоємність, тобто чітко проглядається «Закон су-бординації»: кожна із попередніх стадій входить в перетвореному, осучасненому